

Wijzigingen wetsvoorstel Wet collectieve warmte

Een nieuwe gemeentelijke rol bij de uitrol van
warmtenetten

Inhoudsopgave

1. Inleiding	2
2. Achtergrond Wetsvoorstel collectieve warmtevoorziening	3
2.1 Doel van het wetsvoorstel Wcw	3
2.2 Het wetsvoorstel op hoofdlijnen	3
2.2.1 Besluitvormingsprocedure	3
2.2.2 Tariefregulering	5
2.3 Aangekondigde wijzigingen wetsvoorstel	6
3. Betekenis wijzigingen Kamerbrief d.d. 6 juli 2023	7
3.1 Publiek meerderheidsbelang	7
3.2 Integrale ketenverantwoordelijkheid	8
3.3 Warmtegemeenschappen	9
3.4 Opt-out regeling aangescherpt	10
4. De nieuwe gemeentelijke rol bij de uitrol van warmtenetten	12

1. Inleiding

In aanloop naar een aardgasvrije warmtevoorziening voor gebouwen, werkt de rijksoverheid aan een nieuwe Warmtewet, de Wet collectieve warmtevoorziening (Wcw). Deze wet volgt de huidige Warmtewet op. De nieuwe wet is toegespitst op de bescherming van de consument als afnemer van warmte en beschrijft de tariefregulering, verduurzaming en leveringszekerheid van de warmte die de huizen van burgers in Nederland op een behaaglijke temperatuur houden. In de kamerbrief van 21 oktober 2022 heeft nu demissionair minister Jetten van Klimaat en Energie (hierna: de Minister) het voornemen uitgesproken om de infrastructuur van collectieve warmtevoorzieningen in publieke handen te plaatsen. In de kamerbrief van 6 juli 2023 zijn daarom belangrijke aanpassingen van de Wcw aangekondigd en toegelicht. Op 23 november is een gewijzigde versie van het wetsvoorstel gepubliceerd. Deze aanpassingen hebben gevolgen voor de rol van gemeenten bij de realisatie van warmtenetten. Namelijk over hoe gemeenten zich hierbinnen zullen, kunnen en moeten opstellen en met wie zij dit speelveld zullen delen. In dit paper schetsen we de aanpassingen en zoomen we in op de vraag wat dat betekent voor de rol van gemeenten bij de realisatie van warmtenetten.

Leeswijzer

In dit artikel belichten wij op hoofdlijnen het wetsvoorstel van de Wet collectieve warmtevoorziening. Daarna gaan we in op de aanpassingen van het wetsvoorstel. Tot slot komen wij tot een antwoord op de vraag: welke impact hebben de recente wijzigingen in het wetsvoorstel op de rol van gemeenten bij warmtenetten?

2. Achtergrond Wetsvoorstel collectieve warmtevoorziening

2.1 Doel van het wetsvoorstel Wcw

In het Klimaatakkoord zijn ambitieuze afspraken gemaakt over het verminderen van de CO₂-uitstoot in Nederland. De opgave is om in 2050 volledig klimaatneutraal te zijn. Om dat te bereiken is het verder uitbreiden van duurzame warmtesystemen cruciaal. In het programma Versnelling Verduurzaming Gebouwde Omgeving van 2022 is het doel gesteld om 500.000 nieuwe warmtetaansluitingen te realiseren in de bestaande bouw. In 2050 moet dit aantal gegroeid zijn naar 2,6 miljoen nieuwe warmtetaansluitingen en dient de warmtevoorziening nagenoeg CO₂-neutraal te zijn. Om die transitie mogelijk te maken wordt gewerkt aan een nieuwe wet: de Wet collectieve warmte (hierna: Wcw). Met de Wcw wordt beoogd gemeenten meer sturingsmogelijkheden en bevoegdheden te geven in de warmtetransitie in het algemeen en bij warmtenetten in het bijzonder. Het biedt tegelijkertijd een geheel nieuw kader voor de warmtemarkt van warmteproductie, -distributie en -levering. Groei en verduurzaming van collectieve warmtesystemen staan centraal in het wetsvoorstel.

De Wcw zal de huidige Warmtewet vervangen. Waar de Warmtewet zich voornamelijk richt op consumentenbescherming, zal het juridisch kader voor collectieve warmtesystemen in de Wcw worden uitgebreid. De Wcw richt zich op vier doelen: (1) marktordening, (2) transparantie in de tariefstelling, (3) het aanscherpen van de vereisten voor leveringszekerheid van warmte en (4) het zekerstellen van verduurzaming. Hierna zal worden ingegaan op de hoofdlijnen van het wetsvoorstel, waarna in paragraaf 3 wordt ingegaan op recente aanpassingen van het wetsvoorstel.

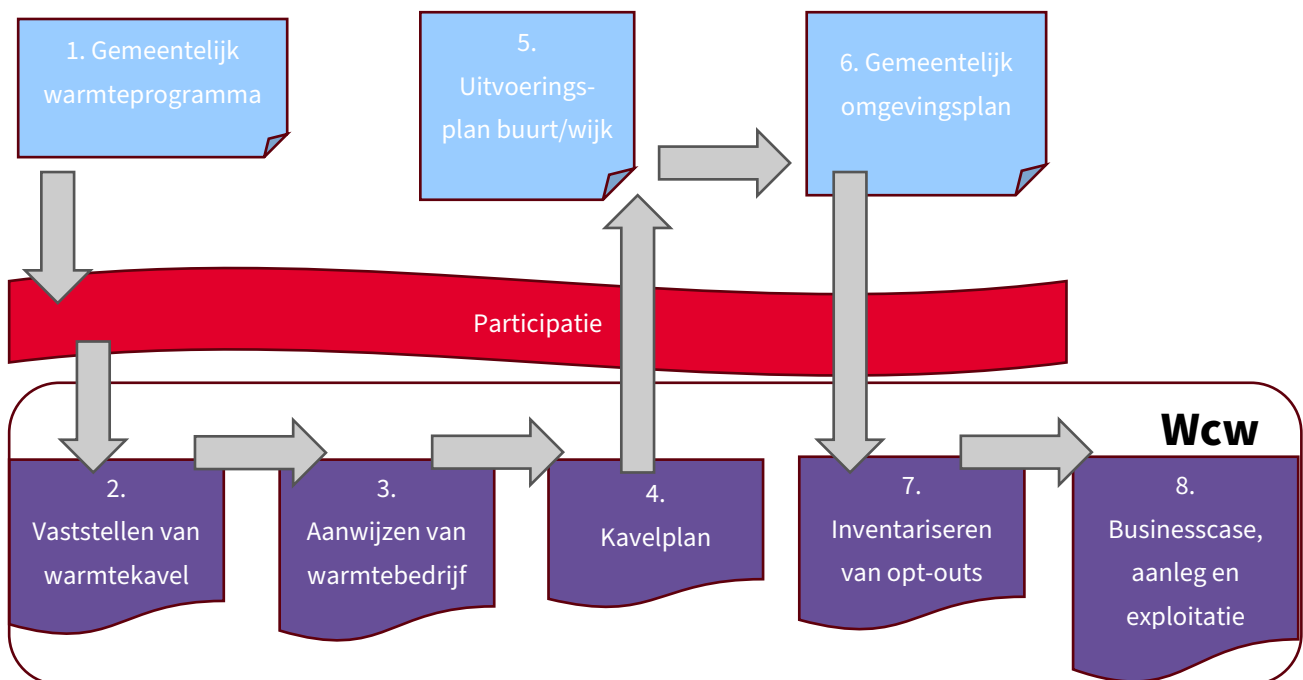
2.2 Het wetsvoorstel op hoofdlijnen

De Wcw gaat over collectieve warmtevoorzieningen. Dit zijn systemen waarbij één of meer (duurzame) warmtebronnen door middel van een warmtenet ontsloten worden voor de levering van warmte aan verbruikers. Deze systemen zijn, met name in wijken met relatief hoge bebouwingsdichtheid, de meest efficiënte mogelijkheid voor het verduurzamen van de warmtevraag. In het Klimaatakkoord is daarom stevig ingezet op de ontwikkeling van collectieve warmtesystemen. De Wcw regelt de besluitvorming, de totstandkoming en exploitatie van het collectieve warmtesysteem. Daarnaast introduceert de Wcw een nieuwe tariefsystematiek. Hieronder volgt een beknopte toelichting op de besluitvormingsprocedure en de tariefsystematiek in de Wcw.

2.2.1 Besluitvormingsprocedure

De Warmtewet kent geen procedure voor de aanleg van een warmtenet en schenkt geen aandacht aan de rol van gemeenten bij die aanleg. De Wcw wel. Schematisch ziet het juridisch proces van totstandkoming van het collectief warmtesysteem er op grond van de Wcw uit zoals hieronder weergegeven. De stappen in de onderste rij van het schema worden vastgelegd in de Wcw.

De bovenste rij elementen volgt uit het Klimaatakkoord en de Omgevingswet. Uit de ontwerptoelichting bij de Wcw volgt dat het participatietraject de rode draad is in het besluitvormingstraject, maar deze niet in de Wcw zelf wordt geregeld maar in de Omgevingswet.

Stap 1: Warmteprogramma¹ en participatieproces

In het Klimaatakkoord is afgesproken dat iedere gemeente verplicht een warmteprogramma vaststelt. Daarin leggen gemeenten op wijkniveau het tijdspad vast voor een stapsgewijze aanpak naar een aardgasvrije gebouwde omgeving. Opgenomen is welke wijken en buurten vóór 2030 van het aardgas afgaan en op welke mogelijke manieren dat kan. Het warmteprogramma is een verplicht omgevingsprogramma (vastgesteld door het college van B&W) en dient elke vijf jaar te worden geactualiseerd. Bij de vaststelling van een warmteprogramma moet een participatietraject worden gevolgd.

Stap 2: Vaststelling warmtekavel

De Wcw schrijft voor dat het college van burgemeester en wethouders (hierna: college van B&W) een warmtekavel vaststelt. Het warmteprogramma is daarbij kaderstellend. Een warmtekavel is een gebied waarbinnen wijken liggen waarbij de gemeente kiest voor een collectief warmtesysteem. Een warmtekavel is niet gebonden aan gemeentegrenzen. Het kan ook een gebied zijn binnen meerdere gemeenten. Doel is inzicht te geven in waar een zelfstandig opererend, duurzaam, betaalbaar en betrouwbaar warmtesysteem kan worden gerealiseerd.

Stap 3 en 4: Aanwijzing warmtebedrijf en uitwerking kavelplan

Nadat de warmtekavel is vastgesteld, kan door het college van B&W een warmtebedrijf worden aangewezen voor dat betreffende kavel. Aanwijzing dient plaats te vinden door het toepassen van een transparante en non-discriminatoire aanwijzingsprocedure. Door aanwijzing wordt het warmtebedrijf integraal verantwoordelijk voor de realisatie en exploitatie van het collectief warmtesysteem. Na aanwijzing moet het warmtebedrijf een uitgewerkt kavelplan opstellen en voorleggen aan het college van B&W. Het college van B&W dient in te stemmen met het kavelplan en heeft daarmee een controlemogelijkheid. Daarna is het warmtebedrijf

¹ Voorheen de Transitievisie Warmte genoemd.

verantwoordelijk wordt voor de realisatie en exploitatie van de collectieve warmtevoorziening. De aanwijzing van een warmtebedrijf geldt voor een periode van minimaal 20 en maximaal 30 jaar.

Het transporteren en leveren van warmte zonder aanwijzing is in beginsel verboden. Een uitzondering hierop geldt voor het klein collectief warmtesysteem (minder dan 1.500 aansluitingen). Kleine collectieve warmtesystemen kunnen ook buiten de warmtekavel worden gerealiseerd en beheerd.

Stap 5 en 6: Uitvoeringsplan (buurt/wijk) en vaststelling omgevingsplan (gemeenteraad)

Het college van B&W is volgens de afspraken in het Klimaatakkoord verplicht om een uitvoeringsplan op te stellen. Het uitgewerkte kavelplan van het warmtebedrijf biedt daarbij belangrijke input. Het uitvoeringsplan dient in samenspraak met alle betrokken partijen te worden opgesteld. In het omgevingsplan wordt het gebied aangewezen waar het collectief warmtesysteem gaat komen. Gemeenten kunnen in het omgevingsplan regelen dat het gebruik van aardgas voor gebouwen binnen een redelijke termijn wordt beëindigd in dat gebied. Dat wordt geregeld door het Wetsvoorstel gemeentelijke instrumenten warmtetransitie.

Stap 7: Inventarisatie opt-out

Het aangewezen warmtebedrijf is verplicht alle gebouwen binnen het plangebied aan te sluiten op het warmtenet, tenzij gebouweigenaren gebruik maken van de opt-out regeling. Dat betekent dat gebouweigenaren kunnen aangeven af te willen zien van aansluiting op het collectieve warmtenet. De opt-out regeling bestaat zowel voor grootverbruikersaansluitingen (> 100 kW) als voor kleinverbruikersaansluitingen (< 100 kW).

Stap 8: Investeringsplan, aanleg en exploitatie

Het warmtebedrijf moet een investeringsplan indienen voor aanvang van de realisatie van het collectief warmtesysteem. Daarin staan keuzes met betrekking tot leveringszekerheid, betaalbaarheid, duurzaamheid en het groeitempo van het warmtenet.

2.2.2 Tariefregulering

De Wcw stelt een nieuwe tariefsystematiek voor. Op basis van de Warmtewet geldt de gasreferentie. Dat betekent dat het tarief voor warmtelevering direct gekoppeld is aan de kosten die gemaakt worden bij warmtelevering op basis van gas. Dit wordt ook wel het Niet Meer Dan Anders principe (hierna: NMDA principe) genoemd. Het maximale warmtetarief is dus niet gebaseerd op de daadwerkelijk gemaakte kosten voor geleverde warmte. Veranderingen in de gasprijs hebben direct gevolg voor het prijsplafond van warmte, terwijl een warmtebedrijf niet kan sturen op basis van gemaakte kosten wanneer deze de gasprijs overstijgen. Volgens de ontwerptoelichting is dat niet langer wenselijk.

Uit de ontwerptoelichting volgt dat het publieke draagvlak voor het product warmte onder druk staat. Het NMDA principe wordt volgens de Minister als weinig transparant ervaren en leidt tot veel discussie over het maximale warmtetarief. Deze discussie staat volgens de Minister de groei van collectieve warmtesystemen in de weg. Als gevolg van te veel onzekerheden, onvoldoende transparantie en een gebrek aan vertrouwen, introduceert de Wcw stapsgewijs een kostengebaseerde tariefsystematiek. Uitgangspunt is dat de verbruiker beter inzicht krijgt in de tarieven en niet meer betaalt dan gerechtvaardigd is op basis van de kosten voor warmte. Een ander gevolg dat wordt genoemd is dat kostenverschillen tussen warmtesystemen zichtbaar worden. Daardoor draagt de tariefsystematiek bij aan het maken van efficiëntere keuzes op lokaal niveau in de wijkgerichte aanpak.

2.3 Wijzigingen wetsvoorstel

In juni 2020 heeft er een internetconsultatie plaatsgevonden. Daaruit is gebleken dat er behoefte is aan meer ruimte voor samenwerking met infrastructuurbedrijven, waaronder netbeheerders van elektriciteits- en gasnetten, een rol te geven bij de uitrol van collectieve warmtesystemen. Daarop heeft de Minister bij kamerbrief van 15 juli 2022 aangekondigd een onderzoek in te stellen naar een publiek meerderheidsbelang bij warmtebedrijven en heeft de Minister aangekondigd het wetsvoorstel te heroverwegen. In een kamerbrief van 21 oktober 2022 is de nieuwe Wcw op hoofdlijnen bekend gemaakt met een reactie op de internetconsultatie van juni 2020. In de Kamerbrief van 6 juli 2023 heeft de Minister de aanpassingen van het wetsvoorstel uiteengezet. De wijzigingen zijn doorgevoerd in het wetsvoorstel dat op 23 november 2023 openbaar is gemaakt. De aanpassingen zullen wij in dit artikel uiteenzetten. Het wetsvoorstel is op zes punten aangepast:

1. In het wetsvoorstel is het publiek meerderheidsbelang in een warmtebedrijf vastgesteld.
2. Het groepsverbod is aangepast, waardoor de rol van publieke infrastructuurbedrijven is verruimd.
3. De ruimte voor warmtegemeenschappen is verduidelijkt.
4. Ten aanzien van de vereisten uit de Wcw is sprake van een ingroeiperiode van 7 jaar met als doel ruimte te creëren om publieke realisatiekracht op te bouwen.
5. Het overgangsrecht is aangepast ten aanzien van de transitie van overwegend private warmtebedrijven naar warmtebedrijven met een publiek meerderheidsbelang.
6. In relatie tot de bevoegdheden van gemeenten in de Omgevingswet (Ow) en de Wet gemeentelijke instrumenten warmtetransitie (Wgiw) is de opt-out regeling aangescherpt.

Als de wijzigingen ten aanzien van de ingroeiperiode en het overgangsrecht als randvoorwaarden worden gezien, zijn de wijzigingen te verdelen in vier thema's, die wij hieronder toelichten, te weten: het publiek meerderheidsbelang (par. 3.1), aanpassing van het groepsverbod (par. 3.2), de ruimte voor warmtegemeenschappen (par. 3.3) en de opt-out regeling (3.4).

3. Betekenis wijzigingen voorstel Wet collectieve warmte

3.1 Publiek meerderheidsbelang

Een belangrijke wijziging in het speelveld van gemeenten bij de uitrol van warmtenetten in de Wcw is de verankering van het publieke meerderheidsbelang. Deze wijziging werd al als voornemen aangekondigd in een eerdere kamerbrief van de Minister.² Het publiek meerderheidsbelang betekent dat alleen een warmtebedrijf met een (gezamenlijk) meerderheidsbelang van één of meer publieke partijen een warmtekavel toegewezen kan krijgen. Achterliggende gedachte bij het publieke meerderheidsbelang is de doorslaggevende stem die een publieke partij heeft over de infrastructuur en het beleid van een warmtebedrijf, zoals tarieven en bronnenstrategie. Een publieke partij wordt geacht daardoor een betere regie te kunnen voeren op de warmtetransitie en ook de publieke belangen beter te kunnen borgen.

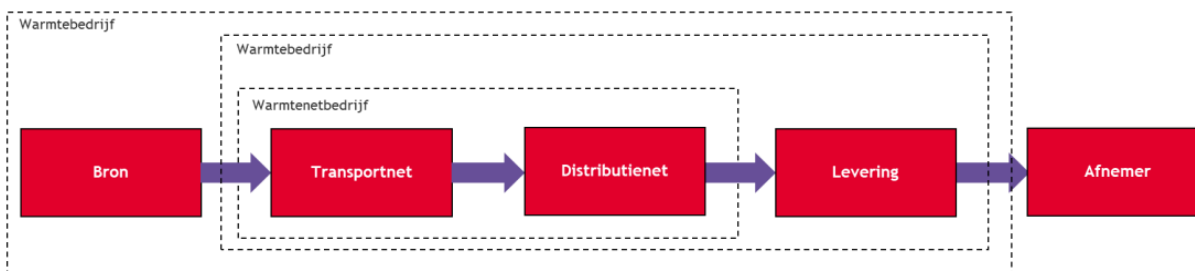
Het vereiste van een publiek meerderheidsbelang heeft als gevolg dat gemeenten, of andere publieke partijen, een rol zullen moeten kiezen bij de realisatie van warmtenetten en dit niet enkel aan private partijen over kunnen laten. Hierbij kan gedacht worden aan een volledig publiek warmtebedrijf. Hiernaast is het ook mogelijk om een gezamenlijke onderneming (Joint Venture, hierna: JV) te starten met een private partij die als warmteleverancier kan optreden. Als voorwaarde hiervoor geldt dat een publiek warmtenetbedrijf meer dan 50% van de zeggenschap of minimaal 50% + 1 aandeel in de warmte JV moet hebben.

Het publiek meerderheidsvereiste in een warmtebedrijf heeft gevolgen voor de wijze waarop een publieke partij binnen het speelveld voor de uitrol van warmtenetten samen kan werken met private partijen. Het heeft namelijk als logisch gevolg dat een private partij een minderheidsbelang heeft en daarmee minder goed in staat is om zelfstandig haar belangen te borgen binnen het warmtebedrijf. Hierdoor bestaat de kans dat private partijen in eerste instantie huiverig zullen zijn om toe te treden tot een warmtebedrijf. Statutaire en contractuele afspraken die leiden tot een afname van de zeggenschap zijn niet toegestaan. Wel ziet de Minister het belang in van zekere waarborgen voor private minderheidsbelangen ter bescherming van hun investering. Met het oog hierop bepaalt de Wcw dat bepaalde belangrijke besluiten in een warmtebedrijf alleen op basis van een vastgestelde meerderheid van de aandeelhouders genomen kunnen worden. In de ontwerpregeling en toelichting van 23 november 2023 worden statutaire afwijkingen en/of contractuele afspraken toegestaan met als doel de aandeelhouders met een minderheidsbelang te beschermen. Het gaat om daarbij om de volgende uitputtende onderwerpen;

- de uitgifte van aandelen van het warmtebedrijf;
- het aangaan of verbreken van een duurzame samenwerking van het warmtebedrijf indien die samenwerking van ingrijpende betekenis is voor het warmtebedrijf;
- de oprichting van nieuwe vennootschappen en dochtervennootschappen van het warmtebedrijf;
- de splitsing, omzetting, fusering en ontbinding van het warmtebedrijf;
- de overdracht van het gehele of vrijwel het gehele vermogen van het warmtebedrijf;
- de wijziging van de statuten van het warmtebedrijf;

² Kamerstuk 30 196, nr. 800, 21 oktober 2022

- o het doen van investeringen en de verstrekking van leningen of zekerheden met een waarde van ten minste een derde van de waarde van het vermogen van het warmtebedrijf;

- o de benoeming, de schorsing en het ontslag van bestuurders en commissarissen van het aangewezen warmtebedrijf.

3.2 Integrale ketenverantwoordelijkheid

De Wcw beoogt integrale ketenverantwoordelijkheid bij aangewezen warmtebedrijven neer te leggen. Dat betekent dat het aangewezen warmtebedrijf verantwoordelijk wordt voor zowel de aanleg en het beheer van het warmtenet, alsook voor de exploitatie ervan. Die verantwoordelijkheid omvat het systeemontwerp, de bronnenstrategie, de leveringszekerheid, de verduurzaming en het investeringsrisico. Warmteproductie valt niet onder de integrale ketenverantwoordelijkheid. Onderdelen van deze verantwoordelijkheid, met uitzondering van het netbeheer, kunnen neergelegd worden bij derde partijen, maar blijven verantwoordelijkheid van het aangewezen warmtebedrijf.

Het uitgangspunt van integrale ketenverantwoordelijkheid verschilt van de verantwoordelijkheidsverdeling in de Elektriciteitswet 1998 (hierna: E-wet) en de Gaswet. De E-wet en Gaswet splitsen de verantwoordelijkheden voor enerzijds aanleg en beheer van de energie-infrastructuur en anderzijds de productie en levering van energie. De aanleg van elektriciteits- en gasnetten en het netbeheer zijn taken in handen van onafhankelijke netbeheerders. Volgens artikel 17c E-wet en artikel 10d van de Gaswet kan een groep waarvan een netbeheerder onderdeel uitmaakt (een netwerkbedrijf) in hoofdzaak alleen taken uitvoeren die in de E-wet of Gaswet aan netbeheerders zijn toegekend. Productie en levering van energie vallen niet in het takenpakket. Een netwerkbedrijf mag dus niet integraal verantwoordelijk worden gehouden voor een hele energieketen.

Volgens de ontwerptoelichting bij het wetsvoorstel is ongeveer 90 procent van de warmtebedrijven in private handen. Om een publiek meerderheidsbelang te bereiken bij warmtebedrijven, is realisatiekracht nodig. De medewerking van infrastructuurbedrijven (netwerkbedrijven) kan daarbij een sleutelrol spelen. Infrastructuurbedrijven zijn namelijk publieke bedrijven met een lange ervaring op het gebied van de aanleg en het beheer van energienetten en -systemen.

Netwerkbedrijven hebben een publiek meerderheidsbelang en zijn gespecialiseerd in de uitrol van energiesystemen en het beheer daarvan. Die gespecialiseerde kennis en kunde kan ook ingezet worden bij de realisatie en beheer van warmtenetten. Om integrale ketenverantwoordelijkheid ook bij netwerkbedrijven te kunnen neerleggen, moet de Energiewet aangepast worden. Om netwerkbedrijven aan te kunnen wijzen als warmtebedrijven, dienen zij bij wet de bevoegdheid te krijgen om warmte ook te mogen exploiteren. Daarnaast is een aanpassing nodig van het groepsverbod. Daardoor krijgen infrastructuurbedrijven de mogelijkheid om

aandelen te houden of deel te nemen aan een warmtebedrijf, ook als dat een meerderheidsbelang is en het warmtebedrijf daardoor deel uitmaakt van de infrastructuurgroep.

Door infrastructuurbedrijven wettelijk de mogelijkheid te geven integrale ketenverantwoordelijkheid te dragen bij de realisatie en exploitatie van warmtenetten, kunnen zij onderdeel worden van een aangewezen warmtebedrijf. Infrastructuurbedrijven kunnen daarmee een belangrijke rol gaan spelen bij de realisatie van publiek meerderheidsbelang in warmtebedrijven.

3.3 Warmtegemeenschappen

In de Europese richtlijn hernieuwbare energie³ heeft de EU nieuwe waarborgen vastgesteld wat betreft het recht op autonomie voor de deelnemers van energiegemeenschappen. Nederland is verplicht deze waarborgen om te zetten in nationale wet- en regelgeving. Eén van de verplichtingen die uit deze waarborgen volgt is om hernieuwbare-energiegemeenschappen toegang te geven tot geschikte energiemarkten. Deze hernieuwbare-energiegemeenschappen worden in het wetsvoorstel van de Wcw warmtegemeenschappen genoemd. Hoewel warmtegemeenschappen weliswaar niet als publieke entiteiten kwalificeren, stelt de Minister dat zij wel een breder maatschappelijk belang dienen. Daarom is in het wetsvoorstel opgenomen dat niet alleen warmtebedrijven met een publiek meerderheidsbelang, maar ook warmtegemeenschappen kunnen worden aangewezen als warmtebedrijf voor een warmtekavel.

Dit heeft als gevolg dat warmtegemeenschappen ook toetreden tot het speelveld van de uitrol van warmtenetten en deze, al dan niet door middel van een samenwerking met een publieke partij, een warmtebedrijf kunnen exploiteren. Zij kunnen een publieke partij ook helpen bij het te verkrijgen publiek meerderheidsbelang. Warmtegemeenschappen kunnen hiermee mogelijk een belangrijke samenwerkingspartner worden van gemeenten. Op dit moment telt Nederland ongeveer 140 warmtegemeenschappen.

Wat warmtegemeenschappen betreffen is van belang dat gemeenten een duidelijk beeld hebben van de aanwezige warmtegemeenschappen in hun gemeente en hun beweegredenen. Hierbij is de vraag of een warmtegemeenschap zich in eerste instantie leent voor een mogelijke samenwerking met de gemeente of voor zelfstandige uitoefening van een warmtebedrijf. Voor een mogelijke samenwerking met een warmtegemeenschap is van belang dat op grond van de Wcw een warmtegemeenschap met minder dan 1500 warmteaansluitingen (een kleine warmtegemeenschap) valt onder de regels voor kleine collectieve warmtesystemen. Op grond van deze regels is het een kleine warmtegemeenschap toegestaan ook zonder een toewijzing warmte te leveren en transporteren zowel binnen als buiten een warmtekavel. Gemeenten hebben hierbij 5 gronden om een kleine warmtegemeenschap deze mogelijkheid te ontzeggen:

- als het niet aannemelijk is dat het warmtebedrijf het klein collectief warmtesysteem technisch, financieel en organisatorisch kan aanleggen en exploiteren;
- het niet aannemelijk is dat het warmtebedrijf de taken opgenomen in de Wcw kan uitvoeren;

³ (Richtlijn (EU) 2018/2001)

- de ontheffing significant negatieve effecten heeft op de haalbaarheid van de aanleg en exploitatie van het collectief warmtesysteem van het aangewezen warmtebedrijf voor de warmtekavel waarbinnen het klein collectief warmtesysteem zich bevindt;
- het klein collectief warmtesysteem zodanig onlosmakelijk verbonden is met een ander klein collectief warmtesysteem dat deze systemen gezamenlijk een zelfstandig functionerend systeem zijn;
- aannemelijk is dat op korte termijn het collectief systeem waarvoor ontheffing wordt aangevraagd geen klein collectief systeem meer zal zijn.

Wanneer een gemeente besluit dat bovenstaande gronden niet van toepassing zijn op de warmtegemeenschap dan kan zij de warmtegemeenschap ondersteunen door vergunningverlening en mogelijk subsidiering. Wanneer één van bovenstaande gronden wel van toepassing is, dan zal nagegaan moeten worden of de warmtegemeenschap in staat is toe te treden tot een warmtebedrijf met een aangewezen warmtekavel.

3.4 Opt-out regeling aangescherpt

Voor gebouweigenaren, zowel groot- als kleinverbruikers, bestaat er op grond van de Wcw een opt-out mogelijkheid. Dat betekent dat gebouweigenaren ervoor kunnen kiezen om al dan niet aangesloten te worden op een collectief warmtesysteem. Voor de wijziging van de Wcw was het college van B&W aangewezen om het aantal gebouweigenaren dat gebruik wenst te maken van de opt-out mogelijkheid in kaart te brengen. Als een gebouweigenaar er voor zou kiezen van die mogelijkheid gebruik te maken, dan moest de gebouweigenaar voor een gelijkwaardig alternatief kiezen. In de gewijzigde Wcw doet het warmtebedrijf een aanbod om aan te sluiten met de mogelijkheid tot een opt-out.

De opt-out regeling in de Wcw is aangescherpt in relatie tot het Wetsvoorstel gemeentelijke instrumenten warmtetransitie (Wgiw). Met de Wgiw zal de Gaswet en de Omgevingswet worden gewijzigd, waardoor gemeenten de bevoegdheid krijgen om het gebruik van aardgas in een bepaald gebied op termijn te verbieden in het omgevingsplan. Het warmtebedrijf doet een aanbod aan gebouweigenaren om aan te sluiten op de collectieve warmtevoorziening. Ook biedt het warmtebedrijf de opt-out mogelijkheid. De gebouweigenaar krijgt dan een termijn om aan te geven of het aanbod al dan niet wordt aanvaard. Als het gebruik van aardgas in het omgevingsplan op termijn wordt uitgesloten en de gebouweigenaar het aanbod van het warmtebedrijf niet aanvaard, dan is hij verplicht om zelf voor een warmtealternatief te zorgen. Als de gebouweigenaar niet reageert op de opt-out mogelijkheid, dan geldt een aansluitplicht voor de gebouweigenaar.

Indien het gebruik van aardgas in het omgevingsplan niet is uitgesloten, geldt een aansluiting op het warmtenet als een back-up systeem. In dat geval zal het warmtebedrijf een aanbod doen om aan te sluiten op het collectief warmtesysteem zodra de gebouweigenaar daarom verzoekt. Er zijn dan beperkt mogelijkheden op grond waarvan het warmtebedrijf een verzoek tot aansluiting kan weigeren. In deze situatie is er ook geen sprake van een opt out mogelijkheid.

Met deze wijziging verandert de rol van gemeenten in de Wcw. Het is niet meer het college van B&W die inventariseert wie gebruik maakt van de opt-out regeling, maar het warmtebedrijf zelf. Het toetsen van gelijkwaardige alternatieven lijkt ook uit het wetsvoorstel te worden gehaald. Gebouweigenaren dienen zelf voor een alternatieve warmtevoorziening te zorgen als het gebruik van aardgas in het omgevingsplan wordt

uitgesloten. Dat alternatief hoeft niet op gelijkwaardigheid te worden getoetst door het college van B&W. De gelijkwaardigheidstoets blijft wel bestaan in de Wgiw. Als aardgas voor een bepaalde wijk in het omgevingsplan wordt uitgesloten, moet de gemeente een alternatief aanbieden, zoals een collectief warmtesysteem. Als een gebouweigenaar geen gebruik wenst te maken van het collectief warmtesysteem, kan gekozen worden voor een gelijkwaardig alternatief. Er is sprake van een gelijkwaardig alternatief als het in elk geval in dezelfde mate duurzaam is als het collectief warmtesysteem.

4. De nieuwe gemeentelijke rol bij de uitrol van warmtenetten

Met de Wcw wordt de vigerende Warmtewet vervangen. De Wcw introduceert nieuwe bevoegdheden voor gemeenten in de uitrol van collectieve warmtesystemen. Daarmee ontstaat een nieuwe gemeentelijke regierol bij de uitrol van collectieve warmtesystemen. In november 2023 is de Wcw gewijzigd op een aantal onderwerpen, die wij in vier thema's onder de loep hebben genomen: het publiek meerderheidsbelang, aanpassing van het groepsverbod van netwerkbedrijven, warmtegemeenschappen en de opt-out regeling.

Op grond van de Wcw zullen publieke partijen een meerderheidsbelang moeten vertegenwoordigen in een al dan niet bestaand warmtebedrijf. Het doel van dit meerderheidsbelang is om publieke partijen een doorslaggevende stem te geven in de besluitvorming van een warmtebedrijf, waardoor zij de publieke belangen die zij vertegenwoordigen beter kunnen borgen. Als gevolg hiervan zullen gemeenten, of andere publieke partijen, een actievere rol moeten aannemen in het speelveld van de uitrol van warmtenetten. Wanneer hierbij samengewerkt wordt met een private partij, die een minderheidsbelang heeft, zal een gemeente rekening moeten houden met eventuele waarborgen ter bescherming van de investering.

Om een publiek meerderheidsbelang bij warmtebedrijven te kunnen realiseren, is het aandeel van netwerkbedrijven in warmtebedrijven van essentieel belang. Met aanpassing van het wettelijk groepsverbod van netwerkbedrijven, wordt de mogelijkheid geboden dat netwerkbedrijven aangewezen kunnen worden als warmtebedrijf met integrale ketenverantwoordelijkheid.

Bij de vervulling van het publiek meerderheidsbelang is mogelijk ook een rol weggelegd voor warmtegemeenschappen. Ondanks dat dit geen publieke entiteiten zijn worden zij hiermee wel gelijkgesteld in de Wcw, omdat zij een breder maatschappelijk belang dienen. Voor een mogelijke samenwerking met een warmtegemeenschap is van belang dat op grond van de Wcw een warmtegemeenschap met minder dan 1500 aansluitingen valt onder de regels voor kleine collectieve warmtesystemen.

Tot slot is de opt-out regeling aangescherpt. Waar in het aanvankelijke wetsvoorstel een rol werd opgenomen voor het college van B&W bij de opt-out inventarisatie en de toetsing van een gelijkwaardig alternatief, ligt die taak met de voorgestelde wijziging bij het warmtebedrijf. Het warmtebedrijf krijgt de taak om bij gebouweigenaren te inventariseren of zij al dan niet gebruik maken van de opt-out regeling. Indien aardgas in het omgevingsplan is uitgesloten, dient de gebouweigenaar zelf voor een alternatief te zorgen.

AT Osborne blijft met veel interesse de ontwikkeling rondom de warmtetransitie volgen om opdrachtgevers zo goed mogelijk bij te staan bij een juiste vervulling van haar rol bij dit belangrijke onderdeel van de energietransitie.

Urban Matters, People Matter

Auteurs en contactpersonen

Ivo Westra

Juridisch adviseur

+31 (0)6 519 530 35

ivo.westra@atosborne.nl

Rosalinde Siewers

Juridisch adviseur

+31 (0)6 224 951 37

rosalinde.siewers@atosborne.nl

AT Osborne

Postbus 168
3740 AD Baarn
(035) 543 43 43

© 2024, AT Osborne

www.atosborne.nl